

Селен буває різним

у роботі викладено результати досліджень його впливу на ріст ремонтних свинок

*Л. ДЯЧЕНКО, докт. с.-г. наук
Білоцерківський національний
аграрний університет*
*О. ОНИЩЕНКО, асистент
Луганський національний
аграрний університет*

Упрацях як вітчизняних, так і зарубіжних учених додатковим джерелом селену в раціонах тварин і птиці були переважно неорганічні селенові сполуки – селеніт натрію, рідше – селенат натрію, ще рідше – селеніт і селенат барію тощо. Тож дотепер ще немає єдиної думки щодо ефективності використання неорганічних і органічних джерел селену.

Тому метою наших досліджень була експериментальна порівняльна оцінка ефективності впливу неорганічної (селеніт натрію), синтетичної (селенометіонін) та органічної форм селену на інтенсивність росту ремонтних свинок за оптимальної його дози в раціоні. Для цього в умовах свиноферми ТОВ “Слав-Агро” (с. Металіст Слав’яносербського району Луганської області) провели науково-господарський дослід на ремонтних свинках великої білої породи.

Для досліду підібрали чотири групи ремонтних свинок віком 2,5 місяця за принципом пар-аналогів по 14 голів у кожній. Тривалість досліду збігалася з періодами вирощування ремонтних свинок від 2,5 до 9-10-місячного віку, осіменіння їх упродовж 30-ти днів та поросністю.

Під час порівняльного періоду тварини 1-ї контрольної та 2, 3 і 4-ї дослідних груп отримували основний раціон – суміш дерті ячменю і пшениці у співвідношенні 1:1, соєво-кукурудзяну пасту (у співвідношенні 1,5:1), приготовлену на прес-екструдері ПЕК 125 x 8, дріжджі кормові сухі, молочну сироватку свіжу та злаково-бобову траву влітку і комбінований силос взимку. Окрім зазначених кормів, до раціону додавали вітамінно-мінеральний премікс П 52, 55-1-89 [5] та мінеральні добавки (сіль кухонна, крейда кормова, трикальційфосфат тощо).

В основний період досліду свинки 1-ї контрольної групи продовжували отримувати раціон зрів-

няльного періоду, а свинкам 2, 3 і 4-ї дослідних груп згодовували такий же раціон, але з додаванням до нього, відповідно, селеніту натрію, селенометіоніну і органічного селену в дозі, яка б забезпечувала оптимальний рівень селену в раціоні – 0,3 мг/кг сухої речовини.

Піддослідних свинок під час проведення досліду годували групами з урахуванням середньодобових приростів їх живої маси. Під час кожного годування корми зважували, а фактичне споживання їх враховували щодаки. Склад і поживність середньодобових раціонів піддослідних свинок за вмістом енергії, перетравного протеїну, амінокислот (лізину, метіоніну + цистину), макро- і мікроелементів та вітамінів відповідали деталізованим нормам годівлі [6].

За динамікою живої маси тварин стежили шляхом щомісячного індивідуального зважування їх вранці до годівлі упродовж двох днів підряд з визначенням середньодобових приростів. За результатами зважування та обліку витрачених кормів визначали фактично спожиті та їх витрати на 1 кг приросту.

Вміст селену в кормах визначали екстракційно-флуориметричним методом з 2,3 альфадіамінонафталіном [7] та на атомно-абсорбційному спектрофотометрі С-115-М1-ПК з використанням ртутно-гідридного генератора ГРГ-107 і селенової

Таблиця 1
Загальні витрати кормів на вирощування ремонтних свинок, у середньому на 1 голову

Показник	Групи			
	1-контрольна	дослідні		
		2	3	4
Витрати кормів на вирощування свино-маток, к. од.: від 2,5 до 9 місяців (парувальний вік)	503,1	499,2	503,1	497,3
за 1-й період поросності (84 дні +30 дн. осіменіння)	318,1	313,5	315,8	316,9
за 2-й період поросності (30 днів)	98,4	97,5	97,8	97,5
Загальні витрати: від 2,5-міс віку до опоросу	919,6	910,2	916,7	911,7

Таблиця 2
Динаміка живої маси піддослідних свинок (n=14)

Показник	Групи			
	1-контрольна	дослідні		
		2	3	4
Жива маса свинок, кг: на початку досліду	24,0±1,85	23,8±2,03	23,9±1,96	23,8±2,19
у віці 9 міс (перед осімен.)	120,7±5,3	128,1±4,1	129,8±5,7	130,1±4,5
± до контролю: кг	–	+7,4	+9,1	+9,4
%	–	+6,1	+7,5	+7,8
Загальний приріст, кг	96,7±3,9	104,3±2,8	105,9±3,5	106,3±3,4
± до контролю, кг	–	+7,6	+9,2	+9,6
Середньодобовий приріст, г	496±5,1	535±6,3 ^{xxx}	543±4,2 ^{xxx}	545±5,4 ^{xxx}
± до контролю: г	–	+39	+47	+49
%	–	+7,9	+9,5	+9,9
Жива маса свинок у кінці 1-ї поло- вини поросності, кг	167,0±7,5	178,0±6,3	180,2±7,2	181,1±6,7
± до контролю, кг	–	+11,0	+13,2	+14,1
Приріст за період осім.(30 дн.) і 1-й період поросн. (84 дні), кг	46,3±3,6	49,9±3,2	50,4±4,2	51,0±3,3
± до контролю, кг	–	+3,6	+4,1	+4,7
Середньодобовий приріст, г	406±6,2	438±8,1 ^{xx}	442±5,7 ^{xx}	447±7,3 ^{xx}
± до контролю: г	–	+32	+36	+41
%	–	+7,9	+8,9	+10,1

Примітка: ^x – P<0,05, ^{xx} – P<0,01, ^{xxx} – P<0,001

лампи. Отримані результати піддавали біометричній обробці.

Результати досліджень показали, що за період вирощування свинок контрольної і дослідних груп від 2,5-місячного до парувального віку (9 місяців) та під час їх осіменіння і поросності витрачено практично однакову загальну кількість кормів (табл. 1).

Наведені у табл. 1 дані дають підставу стверджувати, що досліджувані джерела селену не справили негативного впливу на споживання кормів тваринами дослідних груп. Проте для нас надто важливим було оцінити не лише споживання, а й ефективність використання спожитих кормів дослідними і контрольними свинками за динамікою їх живої

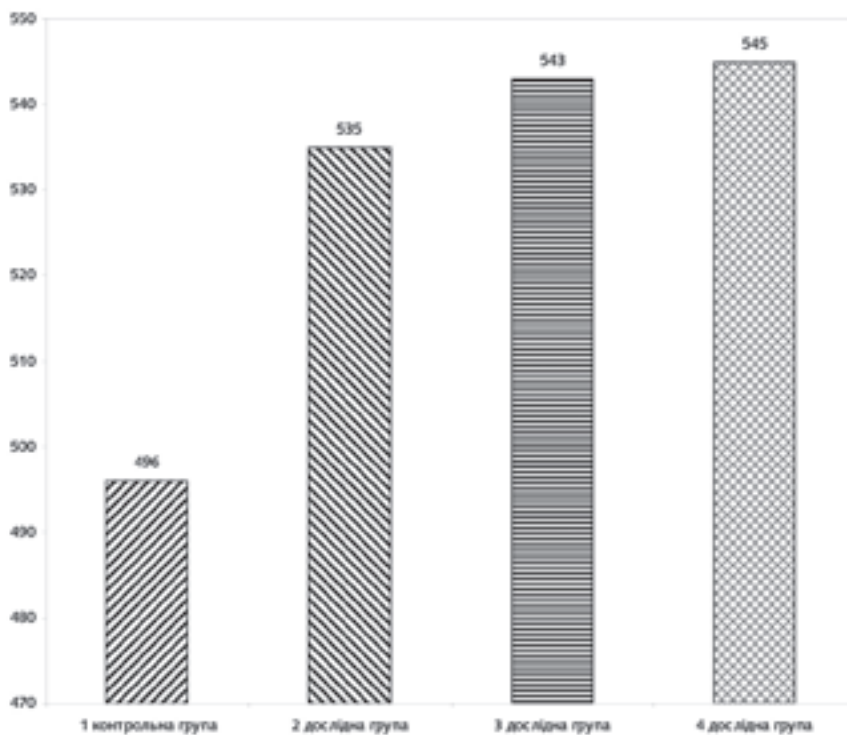
маси у певні вікові і фізіологічні періоди, оскільки інтенсивне збільшення живої маси та ріст і розвиток молодняка тварин, призначеного для відтворення стада – один із чинників успішного ведення галузі свинарства. Адже не потребує особливого доведення той факт, що своєчасне уведення молодих тварин з відповідною живою масою в основне стадо позитивно позначається на більш ранньому відшкодуванні витрат, пов'язаних з відтворенням поголів'я тварин.

Як зазначено вище, витрати кормів у середньому на одну ремонтну свинку були практично ідентичними незалежно від джерела селену в раціоні, тому й інтенсивність росту піддослідних тварин усіх груп теж повинна була бути однаковою. Втім, як

Таблиця 3

Витрати кормів на 1 кг приросту живої маси піддослідних свинок за період вирощування від 2,5 до 9 місяців

Показник	Групи			
	1-контрольна	дослідні		
		2	3	4
Загальний приріст, кг/гол.	96,7	104,3	105,9	106,3
Загальні витрати: к. од.	503,1	499,2	503,1	497,3
перетравного протеїну, кг	57,5	57,3	56,9	56,9
Витрати на 1 кг приросту живої маси: к. од.	5,20±0,4	4,79±0,5	4,75±0,4	4,68±0,3
у % до контролю	100	92,1	91,3	90,0
перетравного протеїну, г	594±4,1	549±3,1	537±4,4	535±3,2
у % до контролю	100	92,4	90,4	90,1

Середньодобові прирости живої маси свинок при вирощуванні від 2,5- до 9-місячного віку за різних джерел селену в раціоні, г

показав аналіз динаміки живої маси піддослідних свинок, додавання до раціону різних джерел селену за однієї його дози (0,3 мг/кг сухої речовини) зумовило відмінності у її показниках між дослідними і контрольною групами тварин (табл. 2, рис.).

Так, внаслідок уведення в раціон свинок 2-ї дослідної групи селеніту натрію для збільшення вмісту селену до 0,3 мг/кг сухої речовини середньодобові прирости їх за період вирощування упродовж 195 днів від 2,5- до 9-місячного віку порівняно з контрольними аналогами збільшилися від 496 до 535 г,

або на 39 г (7,9%) ($P < 0,001$). У результаті цього жива маса свинок 2-ї дослідної групи перед паруванням (у віці 9 місяців) зросла на 104,3 кг, тоді як контрольні аналоги збільшили свою живу масу на 96,7 кг, що менше на 7,6 кг, або 7,9% ($P < 0,001$).

Інтенсивність росту була також вищою у свинок 3-ї дослідної групи, в раціоні яких доза селену 0,3 мг/кг СР раціону поповнювалася за рахунок уведення синтетичного селенометіону. Порівняно з контролем загальний приріст живої маси однієї голови у цій групі за 195 днів вирощування до 9-місячного віку становив 105,9 кг, що на 9,2 кг, або 9,5%, вище. Щодобовий приріст живої маси у цих тварин перевищував контрольних аналогів на 47 г, або 9,5% ($P < 0,001$).

Щодо показників росту ремонтних свинок 4-ї дослідної групи, в раціоні яких джерелом селену була органічна форма його у вигляді препарату органічного селену, то вони перевищували не лише аналогів з контрольної, а й з 2 і 3-ї дослідних груп. Зокрема, свинки 4-ї дослідної групи за період росту від 2,5- до 9-місячного віку, перевершували контроль за середньодобовими приростами живої маси на 49 г, або 9,9% ($P < 0,001$), тварин 3-ї дослідної групи на 2 г, або 0,4% ($P > 0,05$), а аналогів 2-ї дослідної групи – на 10 г, або 1,9% ($P > 0,05$).

Середньодобові прирости живої маси свинок

при вирощуванні від 2,5- до 9-місячного віку за різних джерел селену в раціоні, г

Така незначна різниця між середньодобовими приростами живої маси свиней 4, 3 і 2-ї дослідних груп указує на те, що досліджувані джерела селену (органічний селен, селенометіонін і селеніт натрію) майже однаковою мірою стимулюють інтенсивність росту ремонтних свинок у віці від 2,5 до 9 місяців за оптимальної дози селену в раціоні – 0,3 мг/кг сухої речовини. Хоча варто відзначити й те, що серед усіх дослідних груп за середньодобовими приростами ремонтних свинок однозначно перше місце займає 4-а дослідна група, джерелом селену в раціоні якої був органічний селен. На другому місці знаходилися свинки 3-ї дослідної групи, раціон яких поповнювався селеном до рівня 0,3 мг/кг сухої речовини за рахунок селенометіоніну. Останнє місце за інтенсивністю росту ремонтних свинок серед дослідних груп займає 2-а дослідна група, оптимальна доза селену в раціоні яких забезпечувалася за рахунок неорганічної форми селену – селеніту натрію.

Аналогічна картина щодо впливу досліджуваних джерел селену на динаміку живої маси ремонтних свинок спостерігалася також у період їх осіменіння (упродовж 30 днів) та у першому періоді поросності (84 дні). Якщо свинки 1 контрольної групи наприкінці 1-го періоду поросності важили 167,0 кг, то 2, 3 і 4-ї дослідних груп на 11,0; 13,2 та 14,1 кг, або 6,6; 7,9 і 8,4%, більше. Що стосується середньодобових приростів живої маси піддослідних свинок, то вони за 114 днів (30 днів – період осіменіння і 84 дні – 1-й період поросності) у контрольній групі становили 406 г, а в 2, 3 і 4-й дослідних групах, відповідно – 438, 442 і 447 г, що на 32; 36 та 41 г, або 7,9; 8,9 і 10,1%, більше. При цьому вказана різниця в усіх трьох групах високо достовірна ($P < 0,01$) Як видно, найбільше відрізнялися прирости живої маси свинок за указаний період у 4-й дослідній групі, де в раціоні був органічний селен, за нею – 3 і 4-а дослідні групи з вмістом у раціоні селенометіоніну та селеніту натрію.

Відмінності в інтенсивності росту дослідних і контрольних свинок за практично однакових рівнів годівлі зумовили різницю у показниках витрат кормів на 1 кг приросту їх живої маси (табл. 3).

Так, свинки контрольної групи на 1 кг приросту живої маси за період росту від 2,5- до 9-місячного віку витрачали 5,20 к. од., тоді як 2, 3 і 4-ї дослідних груп, відповідно – 4,79; 4,75 і 4,68 к. од., що на 7,9; 8,7 і 10,0% менше.

Подібна картина характерна і для витрат на приріст перетравного протеїну. На 1 кг приросту живої маси у свинок 2, 3 і 4-ї дослідних груп його витрачалося порівняно з контролем на 7,6; 9,6 і 9,9% менше.

Висновки.

1. Поповнення дефіциту селену в раціоні до оптимального рівня (0,3 мг/кг СР) шляхом уве-

дення селеніту натрію, селенометіоніну та органічного селену сприяє підвищенню середньодобового приросту живої маси ремонтних свинок у період їх вирощування і поросності на 7,9-10,1% та зменшенню витрат кормів на 1 кг приросту на 7,9-9,9%.

2. Джерела селену в раціоні: селеніт натрію, селенометіоніну і органічного селену за впливом на інтенсивність росту ремонтних свинок у період їх вирощування і поросності ймовірно між собою не відрізняються, хоча відмічена тенденція до більш високого стимулюючого ріст ефекту за згодовування ремонтному молодняку свиней органічної форми селену і синтетичної – у вигляді селенометіоніну порівняно з селенітом натрію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко Л., Погібельна Ю. Вплив селену на ембріогенез та подальший ріст курчат і ремонтного молодняку курей // Науковий вісник НАУ.– 2004.– Вип. 74.– С. 122–129.
2. Дяченко Л., Приліпко Т. Ефективність різних рівнів селену в раціоні сухостійних корів // Науковий вісник Львівської ДАВМ ім. С.З. Гжицького.– Львів, 2000.– Вип. 5.– С. 45–48.
3. Кіщак І. Селен в годівлі сільськогосподарських тварин і птиці // Тваринництво України.– 2002.– С.23–25.
4. Ібатуллін І.І., Вещицький В.А., Отченашко В.В. Використання селену в рослинництві та тваринництві.– К.: Фенікс, 2004.– 208с.
5. Крохина В.А., Калашников А.П., Фисинин В.И. и др. Комбикорма, кормовые добавки и ЗЦМ для животных. Справочник /под ред. В.А. Крохиной.– М.: Агропромиздат, 1990.– 304с.
6. Ноздрін М.Т., Карпуть М.М., Каравашенко В.Ф. та ін. Деталізовані норми годівлі сільськогосподарських тварин. Довідник /за ред. М.Т. Ноздріна.– К.: Урожай, 1991.– 344с.
7. Голубкина Н.А. Флуорометрический метод определения селена // Журнал аналитической химии.– 1995.– Т. 50.– С. 492–498.